

SUOMEN ELÄINSUOJELUSYHDISTYKSEN KIRJASIA.

---

---

# Enemmän inhimillisyyttä poronhoidossa.



Kirjoittanut Väinö Virtanen.  
piirieläinlääkäri.



HELSINKI 1912,  
KIRJA- JA AKSIDENSsipAINO MERKANTIL.





## Enemmän inhimillisyyttä poronhoidossa.

Kirjoittanut Väinö Virtanen, piirieläinlääkäri.

Mitä korkeammalle ihminen on päässyt sivistyksessä ja valistuksessa, sitä suuremmaksi on tullut hänen velvollisuutensa käyttäytyä sivistystasoaan vastaavalla tavalla — eikä ainoastaan näkyvästi julkisuudessa käyttäytyä, vaan myöskin ajatella ja toimia kaikessa niin, että se on suhteessa hänen ihmisarvoonsa ja sivistysmääräänsä. Käsi kädessä sivistyksen kanssa on senvuoksi noussut eläin-suojelusasia. Ihminen, joka raakana luonnonlapsena ei ole tiennyt muusta kuin luontaisesta herruudestaan eläinten yli, minkä herruuden hän etevämmyydellään ehdottomasti on saavuttanut, on, päästyään tekemisiin sivistyksen ja valistuksen kanssa, oppinut ajattelemaan, että tuohon hänen luontaiseen herruuteensa eläinten yli sisältyy aivan yhtä paljon velvollisuuksia kuin oikeuksia, ja että nämä velvollisuudet vaativat häntä aina oikeuksiaankin käyttäessään muistamaan omaa etevämmyyttään ja huoltamaan,

että kaikki tapahtuu hänen arvonsa mukaisesti, inhimillisesti ja lempeästi, ankaruutta ja raakuutta välttäten. Nykyisen valistuneen aikakauden ihminen onkin jo kunnioitettavassa määrässä oppinut tällaista käyttäytymistä, ja eläinsuojelus on työskennellyt ripeästi, jotta huolimattomimmat ja laimeimmatkin tässä suhteessa saataisiin ihmisarvoansa muistamaan. Melkoiisiin saavutuksiin on päästykin. Paljon lieventävää on saatu aikaan kotieläintemme hoidossa ja kohtelussa, niiden teurastaminen on tullut mahdollisimman vapaaksi rääkkäämisestä ja raakuudesta, ja huolenpito luomakunnan vapaistakin eläimistä on päivä päivältä yhä kasvanut.

Mutta — meidän pohjoisessa Suomessamme elää eläin, jonka ihminen kerran, omaa hyötyänsä ajatellen, luonnon vapaudesta otti hoidokkaakseen, ja tälle eläimelle ei vielä vähässäkään määrässä ole riittänyt inhimillisyyttä, vaan se on yhä mitä alkuperäisimpien käsittelyjen alaisena eläissään, ja se teurastetaan tavalla, joka on kaukana kaikesta lempeydestä ja säälistä. Poro, meidän pohjoisten metsiemme koreasarvinen asukas, on joutunut aivan lapsipuoleksi kaikessa, mikä inhimillisyyttä koskee, eivätkä mitkään eläinsuojelijain herätysshuudot ole jaksaneet sen haltijain korvia avata ja herättää heitä suomaan sille sen eläessä sitä kohtelua ja sitä tuskatonta knolemaa, minkä se elävänä olentona — ja sitä enemmän tuottavana hyötyeläimenä — olisi ansainnut. Sille ei nykyisen valistuneen ajan inhimillisyydestä ja lempeydestä ole vielä rippeitäkään riittänyt.

Helppo on käsittää, että kaikenlainen alkuperäisyys poronhoidossa on säilynyt niin kauvan kun tämä on ollut vain lappalaisten huostassa, sillä heidän itseensäsulkeutunut, vaikutuksille hidas luonteensa on ollut juuri omiansa säilyttämään vanhoja, isiltä opittuja tapoja ainoina hyvinä, ja jos niissä on ollut raakuutta ja säälimättömyyttä matkassa, ei se suinkaan ole ollut todisteena heidän luonteensa kovuudesta, vaan pikemmin heidän alkuperäisyydestään; heillä ei ole parempaa ollut käytettäväänään. Mutta



että nämä alkuperäiset tavat ovat säilyneet sittenkin ja että niitä yhä jatkuvasti pidetään käytännössä, kun aikojen kuluessa ja varsinaisen suomalaisen asutuksen nousussa etelämpää poronhoitokin osaksi on siirtynyt parempiosaisen käsiin, sitä on vaikeampi käsittää. Ja vielä vaikeammalta tuntuu ymmärtää, ettei silloinkaan ole erityistä herätystä tässä suhteessa tapahtunut, kun poronhoitoalueella niin voimakkaasti vaikuttanut herännäisyysliike on ollut vallalla. Sillä sen, jos minkään, olisi pitänyt viedä ajatukset siihen suuntaan, että poronkin ihmisen palvelijana olisi syytä päästä hiukan parempiosaiseksi.

Tosiasiaksi jää, ettei oikeastaan mitään ole porojen hyväksi tehty. Järjestelmällisiä parannuksia on kyllä suunniteltu, mutta porojen inhimillisempi kohtelu ei ole niistä vähääkään voittanut.

Olisi liian rohkeata väittää, ettei sentään promiestenkin joukossa aina olisi ollut joitakin, joiden mielestä tällainen asiain tila on ollut säälittävä, ja ettei olisi ollut ja ettei parast'aikaakin olisi olemassa ajattelevia henkilöitä, jotka hyvin käsittävät, että on paljon olemassa epäkohtia, rumiakin, jotka pakosta olisi korjattava. Tällaisia henkilöitä on tietysti useitakin. Mutta sitä herätyshuutoa, mikä epäkohdat poistaa, ei vielä ole nostettu, se on korkeintaan jonkun yksityisen povessa, kuuluviin pääsemättä, kajahtanut, ja jos se on kuuluviinkin päässyt, ei se ole kuitenkaan saavuttanut kantavuutta, se ei ole vielä herättänyt vastakaikua. Mutta jos näin on ollut ennen, jos näin on nytkin, ei se estä parannuksiin ryhtymästä. Entinen laiminlyönti alköön olko esteenä heräämiselle, vaan pikeminkin kiihottimena nopeampaan työskentelyyn parannuksien aikaansaamiseksi.

Pahempana kompastuskivenä on varmaan korjauksia haluavillekin ollut epätietoisuus siitä, mitä uutta saada vanhojen hyljättävien tapojen tilalle. Siksi seuraavassa pääasiallisimpien epäkohtien rinnalla myöskin joitakuuta muutosehdotuksia.

## Poroerotukset.

Nykyisen poronhoitojärjestyksen mukaan ovat kaikki alueet, millä poronhoitoa harjoitetaan, jaetut paliskuntiin, joilla on vissit rajansa ja jotka alueillaan pitävät huolta jäsentensä ja vieraistakin mahdollisesti niille alueille kulkeneista poroista sekä kokoavat ne yhteen, niin että kullakin poronomistajalla kuulutettuina päivinä on tilaisuus päästä omansa näkemään, merkitsemään vasikkansa ja teurastamaan teuraseläimensä, missä tilaisuudessa paliskunta myös toimittaa porojen lukemisen. Että tällaista tarkastusta varten on pakko tuoda porot erityisiin sinne tänne varattuihin aitauksiin, on itsestään selvää, ja kun poroja joskus karttuu kahdeksan, vieläpä kymmenenkin tuhatta, niin vie tämä toimitus useampia päiviä. Tämä vapauden rajoitus ei tietenkään ole mikään epäkohta, jos vain kuletuksessa huolehditaan siitä, että kulkureijät ovat tarpeeksi suuret, sekä että porolaumaa ei liiaksi takaa hätyytetä. Mutta kuka on käynyt poroaidalla, hän on tehnyt sen ikävän huomion, että porot erotusaikana aituuksessa eivät saa useampana päivänä hiventäkään ruokaa. Jos ne vielä saisivat suorittaa tuon paastonsa levossa, ei nälkä niin ahdistaisi, mutta kun ne kieli pitkänä kaiken päivää aituuksissa pyörivät, ahdistavaa pyytäjäänsä ja suopunkia vältellen, ja kun tämä tapahtuu monena päivänä peräkkäin, voi arvata, mikä nälkä vatsassa huutaa viime päivinä. Jos tällainen olisi aivan välttämätöntä, olisi se anteeksi annettavaa, mutta sen räikeämmältä se tuntuu, kun epäkohta on aivan helposti autettavissa. Mikä estää erotusta pitämästä vaikka viikon, mutta mikä estää paliskuntaa ainakin hankkimasta erotustilaisuuteen joitakin heinäkuormia, joista yön ajaksi annettaisiin poroille edes vähän pureksittavaa. Eiköhän silloin poronomistajatkin päättäneen päivätyön jälkeen paljon rauhallisemmalla omallatunnolla istuisi lihapatojensa ääreen tietoisina siitä, että heidän hoidokkaillaankin aituksessa on muuta kuin likaista tallattua lunta ja multaa syötävänä. Ei riitä tässä laiminlyönnissä puolustuk-

seksi se, että porot jaksavat suorittaa tämän paaston kovin suuresti kärsimättä. Heillä, jotka milloinkaan muuten, vapautensa aikana, eivät ole omistajiltaan ruokaa vaatimassa, pitäisi olla oikeus vaatia se silloin, kun ovat omistajansa hallussa.

### **Porojen merkitseminen.**

Pistävänä epäkohtana erotusaidoilla ovat varmasti vasta merkityt vasikat, joille varsinkin pakkasilmoina vuotava veri on hyytynyt suuriksi, joskus useamman kilon painoisiksi jäämöhkäleiksi. Tällaista nähdessä joutuu ehdottomasti ajattelemaan, eikö tuo merkitsemistapa, korvien leikkaus, olisi kokonaan hyljättävä, se kun on kiduttava ja samalla paljon tappiotakin tuova merkkien pilaantuessa pakkasen vaikutuksesta ja vasikan menehtyessä kovasta verenvuodosta. Eikö tätä merkitsemistapaa voitaisi korvata joillakin korvanapeilla tai kaulasaastoilla! Näin syrjästä katsoen. Mutta poromies ei suostu tähän muutokseen, sillä korvaan leikattua kuviota ei korvaa mikään muu merkki, sillä se ei putoa, sitä ei voi petollinen poromies vertavuodattamatta muuttaa, ja, mikä vielä on tärkeätä, se on kauvas näkyvä, se on kaikin puolin varma ja käytännöllinen. Siksi on turha pyytääkään poromiestä siitä luopumaan. Mutta hänen pitäisi koettaa estää tuo mainitsemani verenvuoto ja hänen olisi toimitettava leikkaus nopeasti terävällä veitsellä ja varottava leikkaamasta tyvipykäliä kovin syviksi, se kun tavallisesti on suurin vuodon aiheuttaja. Ja vielä hänen olisi koetettava saada joillakin keinoilla vuoto kokonaan lakkaamaan. Lääkeaineiksilla, jotka vuotoa seisauttavat, ei juuri ole tarpeeksi vaikutusta; mutta keino, jota sopii käyttää, olisi leikkuupintain pyyhkäiseminen hehkuvalla raudalla. Tämä voi kyllä tuntua eläinräökkäyksen lisäämiseltä, mutta itse asiassa ei kipu liene tavattoman suuri, jos pyyhkäiseminen tapahtuu hyvin nopeasti ja rauta on hehkuvaa, — joka tapauksessa on verenvuoto ja suunnattomien jääkimpalettien riippuminen vereksissä haavoissa paljon suurempaa räökkäystä. Tällainen polttaminen taas ei toisi suuria han-

kaluuksia tullessaan, sillä merkitsemisen asettaminen tulen ääreen, missä raudat aina olisivat valmiina, ei tuottaisi paljon lisää vaivaa.

Vähimmillä leikkauksilla päästäisiin, jos poromiehet jaksaisivat luopua itsekkästä porohengestä ja liittyä paliskunniksi, missä koko yhtiöllä olisi vain yksi merkki ja kukin jäsen siinä edustaisi sitä osakemäärää kuinka monta poroa hänellä on. Silloin, paliskuntia kun ei ole useita, tultaisiin toimeen hyvin yksinkertaisilla merkeillä; mutta silloin ei kyllä kukaan voisi erottaa omaa yksityistä karjaansa, vaan kaikkien huoli kohdistuisi vain kaikille yhteiseen laumaan. Huvi, innostus porolykystä ja sen semmoiset pienenisivät, mutta taloudellinen hyöty varmasti suurenisi tarkemman valvonnan takia. Jokaisen osakkaan karja suurenisi hänen porojensa lukumäärän ja syntyneiden vasikkain, sekä vähenisi teurastettujen porojen luvun mukaan. Kuten sanoin: yhteinen, tarkempi huoli vain yhdestä merkistä varmasti lisäisi aineellista hyötyä, ja inhimillisyyks olisi samalla saavuttanut voiton korvamerkkien yksinkertaistuksessa.

### **Hirvasten pureminen.**

Jos korvainleikkaus tuottaa kipua, niin miten suuret ovatkaan sen rinnalla hirvaan tuskat, kun siitä tehdään härkä, kun se toisin sanoen purraa. Jos hiukankaan verran asiata ajattelee, niin varmaankaan ei kukaan rohkene väittää tätä vastaan. Ja kuitenkin on tässä kysymyksessä välttämätön tehtävä, sillä eihän muuten saataisi teuraseläimiä oikeaan kuntoonsa, eihän muuten saataisi ajokkaita lihavana säilymään. Mutta eikö löydy inhimillisempää keinoa tuon työn suorittamiseen? Aivan kivuttomaksi sitä tietysti ei saa mikään, sillä mitkään nukuttamiset ja tiedottomaksi tekemiset eivät voi tulla kysymykseen, mutta eikö edes löytyisi keinoa, millä kipuja voitaisiin lieventää! Veitsellä leikkuu tavalliseen kuohitsemistapaan olisi jo paljo inhimillisempää, mutta siinä saataisiin haavat, joitten paraneminen pakkasessa poron ollessa oman onnensa nojassa



voisi joskus olla epätietoista. Mutta on olemassa eräs rahvaan vanha kuohitsemiskeino nautasonneille, jääriille ja muille pienemmille kotieläimille, mikä aivan varmaan tepsi hirvaallekin ja missä ei minkäänlainen aseiden käyttö eikä verenvuoto tule kysymykseen. Tämä käypi siten, että luja rihma vedetään n. s. siansilmukalle kireään kives-ten kantimien ympärille, molempien yht'aikaa, jolloin veren pääsy kiveksiin tulee ehkäistyksi ja niiden on pakko kuihtua pois. Tällainen toimitus tuottaa sekin hetkellisen tuskan, mutta kun samassa hermojohto rihman kiristyksestä tulee katkaistuksi, ei kipua riitä kuin muutamiksi silmänräpäyksiksi. Hirvaasta tulee varmasti härkä ja työn suoritus ei ole hankalampaa kuin pureminenkaan. Väitetään, että näin täydellisesti salvettu härkä aina tulee kasvattamaan n. s. pökkyläsarvet, mutta vaikka niinkin kävisi, ei sen pitäisi olla esteenä muutoksille salvamistavassa, sillä useimmista häristä kuitenkin tulee teuraseläimiä, ja lihanpainoa taas kaikki täydelliset salvamistavat kohottavat. Ajohärillä kyllä komeuden puolesta pitäisi olla komeat sarvet jo senkin vuoksi, että sarvet tarjoovat sopivan kiinnityspaikan suopungille, jolloin niistä on etuakin, mutta olisihan varaa silloin säilyttää entinen purematapa vain ajokkaiksi aijotuille hirvaille, jos nyt todella niin kävisi, että tämä ehdotettu muutos toisi pökkyläsarvet tullessaan, mikä ei sentään vielä ole läheskään varma. Joka tapauksessa on käytännössä oleva purematapa niin hirveä ja raaka, että kannattaisi pieniin koreusmuutoksiin vaikka suostuakin, kun ei ainakaan rahallinen tappio ole kysymyksessä. Tarvittavat työneuvot taas ovat niin helposti matkassa pidettävät, ettei niiden puutteessakaan juuri tarvitse hampaisiin turvautua, ja vakituisemmissa paikoissa, kuten erotusaidoilla, voidaan rihman asemesta käyttää vaikka ohutta gummilettoa, jonka vaikutus on varmin.

Kokeilkaa, poromiehet, vaikka vain muutamalla ensin. Ottakaa siksi ajaksi vaikka kokelaat kotihoitoon, että saatte asiain kulkua seurata, ja jos hyvin onnistutte, heittäkää pois entiset tavat! Teette hirvailenne sillä suuren palveluksen.

## Porojen teurastus.

Seuduilla, missä asetuksenmukainen teurastus kotieläimiinkään nähden ei vielä ole läheskään yleinen, tuntuu kummalta, kun porokin vaaditaan sen mukaisesti teurastettavaksi, etenkin kun käsitys siitä, onko se todellakin kotieläimeksi luettava, vielä on riidanalainen. Joka tapauksessa kuitenkin elämme me jo aikana, jolloin inhimillisyyden täytyy olla niin korkealla, että teuraseläimen tuskat tehdään niin lieviksi kuin suinkin, huolimatta siitä, onko näin pakko tehdä.

Kotieläinten teurastusta varten säädetty asetus määrää, että eläin, ennenkuin se teurastetaan, on saatettava tajuttomaksi joko lyömällä otsaluuta vastaan tai ampumalla samaan paikkaan tai korvan tyveen tai ampumanaamaria käyttämällä. Kaikki nämä tavat panevat eläimen tajuttomaksi, ja tajuttomuutta kestää niin kauan, että veri on vuotanut ja kuolema seurannut, joten eläin siis kuolee aivan kuin nukkuen, tuntematta ja tajuamatta, miten elämä siinä vähitellen sammuu. Mutta vaikka, kuten poromiehet paraiten tietävät, oikeudellisesti onkin vielä epävarmaa, kuuluuko poro siihen joukkoon, jolle tämä kivuton kuolema on määrätty ja rangaistuksen uhalla vaadittu, niin eikö sittenkin eläin, joka koko elämällään ihmistä palvelee ja josta ihminen kaiken hyödyn nauttii, jo vapaaehtoisesti ole ansainnut päästä tähän joukkoon! Sehän on sittenkin ainoa palkka, minkä se hoitajaltaan vaatii. Eikö ole ihmisarvolle sopimatonta vastustaa noin vähäistä pyyntöä, sillä vaikkakin oikeudellinen laki on jossakussa määrässä epäselvä, eikö inhimillisyyden laki ole sittekin se, joka tällaisessa asiassa määrää! Eikö vapaaehtoisuus ilman rangaistusuhkaa ole paljon sopivampi!

Voidaan myöntää, että teurastus, asetuksen mukaisesti suoritettuna, tuottaa poroihin nähden jossakin määrässä hankaluutta niiden sarvellisuuden tähden, sillä usein tosiaan sarvihaarukat niin peittävät otsan tienoon, että siihen on vaikea sarvia ensin katkomatta lyödä. Mutta eihän ole

iso asia katkoa sarvet ensin pois tieltä silloin kun niistä on haittaa! Useammissa tapauksissa näet sentään voidaan lyönti suorittaa ainakin takaa isojen kaarien välistä lyömällä, eikä poro vaadikaan niin kovaa iskua kuin nautaeläin, ennenkuin sen otsaluu särkyy ja tajuttomuus alkaa. Ampumakoneen käyttö ei kai myöskään voi kohdata voittamattomia vaikeuksia, sillä vaikka porojen tappo tapahtuu niin hajallaan — milloin kotona, milloin metsässä, milloin taas pykällysaidoissa — ja sangen epäsäännöllisesti, voi pientä ampumakonetta eväskontissa tai -laukussa helposti pitää muassa. Mutta jollei tällaista konetta olekaan, niin lyömäase, kirves, se harvoin puuttuu poromieheltä, oli hän kotona tai metsässä, ja sen hamaralla tainnutaminen hyvin helposti suoritetaan otsaluuta vastaan lyömällä, kun käsi vain tottuu iskun lujuuden määräämään.

On taas huomattava, ettei asetus salli mitään muita huumaamistapoja, elleimme puhu ampumisesta korvan juureen, joka vaarallisuutensa tähden isoissa joukoissa on sopimaton, ei siis sitäkään, mikä pohjoisilla seuduilla kotieläinten, osaksi viime aikoina porojenkin tapossa on otettu käytäntöön, nimittäin veitsellä pistämistä niskaan niskaniemien väliin, vaan päinvastoin tuomitsee laki sen tappotavan ankarimmalla sakolla, sillä se on katsottava tappotavaksi eläimen täydessä tajussa ollen. Tämä niskapisto loukkaa näet vain pitennetyt selkäytimen, panee silmänräpöksessä eläimen liikuntoonkykenemättömäksi ja näyttää syrjäisestä hyvinkin inhimilliseltä tappotavalta, mutta ei pane eläintä tajuttomaksi. Isot aivot ovat eheinä ja loukkaantumattomina, taju on jälellä, ja täydessä tajussaan eläin tuntee, miten veri vähitellen vuotaa kuiviin ja elämä sammuu. Se ei voi puolustautua, sillä se ei voi liikuttaa itseään, mutta sen sielulliset tuskat ovat äärettömät, kun se tuntee avuttomuutensa hengen lahtiessa. Siksi on laki tuohon tappotapaan nähden asettunut ankaraksi, se on katsonut sen raa'aksi ja tuomitsee sen sadanviidenkymmenen markan sakolla. Poromiehet eivät siis inhimillisyyttä ajatellessaan ole osuneet oikeaan valitessaan tuollaisen huu-

maamistavan, mikä ei kuitenkaan saa aikaan huumaantumista. Heittäkää se senvuoksi pois, muuttakaa se lyönniksi otsaluuta vastaan tai ampumakoneen käyttämiseksi, silloin olette inhimillisiä ja suotte porolle kotieläimen kivuttoman kuoleman. Elkkää antako sarvien olla tiellänne, velvollisuutenne on suurempi kuin niiden tuoma haitta.

Teurastusasetus ei pane mitään rajoituksia sille, miten veri eläimen tainnuttua on laskettava, vaan jättää siinä vapauden teurastajalle, mutta yleisö ruoka-aineilta vaatii aina laadun hyvyttä, ja kun lihan hyvään laatuun kuuluu veretömyys, täytyy siis teurastajan käyttää tapaa, mikä parhaiten tyhjentää veren lihoista. Tavallisin tapa on verenkasku kaulasuonista, mutta poroteurastuksessa ei tuo tapa ole päässyt käytäntöön, kun teurastuspaikoilla aina ei ole astioita, mihin veri laskettaisiin, vaan on tapana veitsellä pistää rinnan alta suoraan sydämeen ja antaa veren vuotaa rintaonteloon, mistä se sitte teurastuksen edettyä otetaan nurin käännettyyn pätsiin, jossa se saapi jäätyä, joten sen kuletuks käy laatuun. Mutta kovin usein näkee, että veren vuoto näin menetellen on äärettömän huono, vain osa vuotaa rintaonteloon, iso osa sen sijaan jää lihoihin, joten lihat näyttävätkin aivan verisiltä, ovat katsottavat ala-arvoisiksi ja ovat paljon huonommat pilaantumista vastustamaan. Tämä on selitettävissä siten, että pistoksen saanut sydän äkkiä seisahtuu työskentelyssään itse tyhjeten, mutta jättää verisuonet verta täyteen, mistä ei mikään enää sydäntoiminnan seisahduttua pumppua sitä pois. Näin jäävät lihat verisiksi ja näyttävät, ei teurastetun, vaan itse kuolleen eläimen lihoilta. Jos sensijaan voitaisiin pistos suorittaa edestä, n. s. sydänkuopasta niin, että loukattaisiin kaulavaltimot ja laskimot aivan tyveltä, läheltä sydäntä; sitä loukkaamatta, silloin saataisiin ehkä myös veri vuotamaan rintaonteloon, mutta sydän ehjänä ollessaan pumppuaisi vielä koko verenvuodon ajan verta ruumiista ja näin tulisivat lihat verestä tyhjiksi ja kauniin kalpeiksi. Ne tulisivat ravintona maukkaammiksi ja helpommin säilyviksi. Mutta missä tilaisuutta on, kuten koti-



teurastuksissa, olisi ehdottomasti käytettävä verta laskiessa kaulasuonien avaamista ulospäin ja veri laskettava astiaan, sillä sillä tavalla sittekin saadaan parhaimmat lihat.

Erityisen huonoksi on verenvuoto havaittu silloin, kun niskapistoa on käytetty, sillä tämä pisto seisauttaa hengityksen ja loukkaa myös sydämentyöskentelyä, mitkä molemmat seikat hidastuttavat verenvuotoa. Tämäkin siis, niskapistoon yhtyvän edellämainitun epäinhimillisyyden lisäksi, vastustaa sen käyttämistä.

Teurastusasetus vaatii vielä, ettei teurastusta saa toimittaa muiden eläimien läsnäollessa, mikä ei suinkaan inhimilliseltä näkökannalta katsottuna ole liiaksi vaadittua; mutta poromiehellä ei ole aikaa kulettaa teurastaan edes vähän syrjään, vaan keskellä muita upottaa hän puukkonsa sen sydämeen, ja siinä poro, muiden pyöriessä ympärillä, saapi kamppailla kuolinkamppailunsa. Tuollainen on raakaa, sillä vaikka porolla ei olekaan tapana näyttää suuria tunteenpurkauksia, ei silti voi tehdä johtopäätöstä, ettei sentään kuoleman välitöntä läheisyyttä kammoisi. Sen katkennutta jalkaa saa pyörittää vaikka kuinka, eikä se piittaa siitä, ja kuitenkin täytyy sen tuottaa suunnatonta tuskaa. Se on hyvin yksinkertaisesti niin kärsivällinen luonteeltaan kuin lammas. Se kyllä kivun ja tuskan tuntee, mutta se ei ole tottunut tunteitansa näyttämään. Väärin olisi kuitenkin tehdä tästä se johtopäätös, ettei sillä näitä tunteita olisikaan. Inhimillisyys vaatii, että tätäkin asetuksen pykälää on noudatettava. Eläin on vietävä ulos aidasta ja sitten teurastettava.

Nyt voinee moni väittää, että tästä kaikesta karttuu niin paljon lisätyötä, että on mahdotonta saada sitä aikaan, mutta kaikki uusi tuntuu hankalalta, eikä sen tarvitse sitä sentään olla, kun siihen vain ryhdytään. Etenkin jos tähän kaikkeen suostuttaisiin mielisuosiolla, asiaa sen arvoisena pitämällä, että sitä kannattaa noudattaa odottamatta lain pakottavaa kättä, silloin se kävisi aivan itsestään ja siihen totuttaisiin pian. Hyvä esimerkki vain joittenkuitten huomatuimpien puolelta, ja muut seuraavat hiljalleen perässä;

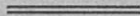
vasta hitaimmille käytetään lopussa pakkokeinoja. Sillä jos poromiesten joukko onkin kirjava, jos siihen mahtuu paljon huonoakin ainesta, on siinä kuitenkin suuri määrä henkilöitä, jotka asiaa ajateltuaan aivan varmasti pitävät ihmisarvolleen sopimattomana jatkaa entistä raakaa menettelytapaa poronteurastuksessa ja aivan ehdottomasti tekevät muutoksen parempaan päin. Kun näin käy, onkin jo paljon saavutettu, sillä joskin huonolla esimerkillä usein on halukkaampia seuraajia, löytyy niitä sentään hyvällekin, ja näin on toivetta vähitellen päästä poronhoidon ehkä kipeimmästä epäkohdasta.

### Porolla-ajo.

Minkä käsittelyn alaisena poro on ennenkuin se on valmis ajokas, se lienee poromiehille liiankin tuttua. Ensin pitää sen ventyä tolpalla, ja jos se silloin pidetään jonkun päivän ruuatta, tulee siitä muka laittiimpi, t. s. alttiimpi seuraamaan talutettaessa. Nälällä pitää siis koulun alkaa, että saataisiin oppilas pian rihmakkaaksi. Ja kuitenkin hyvin moni poromies on nähnyt, että hän ventämisessään ja rihmomisessaan onnistuu yhtä hyvin, vaikkei nälkäkuuria käytäkään, kun vain malttaa muutaman päivän enemmän ventää. Kun poro on rihmakas ja jonkun kerran valjastettavana ollut ja jo päässyt ensi arkuudesta, silloin sille alkaa kovat päivät. Sen pitää tottua ohjausta tottelemaan. Ja kuka on nähnyt niitä tempauksia, mitkä sen osaksi silloin tulevat, ei ole voinut sitä säälimättä katsella. On sattunut, että raaka käden tempaus on ollut niin luja, että poron väsymyksestä riippuva kieli on jäänyt hampaiden rakoon ja katkennut. Tällainen on tietysti jo kovin harvinaista, mutta kun joskuskaan saattaa niin tapahtua, todistaa se, mitä raakuutta tulistunut luonne voi aikaansaada. Rauhallinen, järkevä opettaja ei tällaiseen erehdykään. Hän vaatii säännöllisyydellään ja johdonmukaisuudellaan oppilaansa vähitellen tottumaan käskyjä ymmärtämään, ja näin saavutetut tulokset ovat aina varmemmat, joskin aikaa on pitänyt käyttää vähän enemmän. Tämä on todis-

teena siitä, etteivät raakuus ja kovakätisyys ole läheskään välttämättömät poron opetuksessa, joskin jotkut, useatkin, niin väittävät, vaan ovat ne kerrassaan hyljättävät. Kenellä ei ole aikaa rauhallisesti ajokastaan opettaa ja ken tuntee luontonsa liian kiivaaksi, antakoon ennemmin ajokkaansa levollisempiin käsiin opetettavaksi, jotta se säästyisi ansaitsemattomasta kurista.

Mitä itse varsinaiseen porolla-ajoon tulee, löytää siitäkin monta sääliittävää kohtaa. Kilpaillaan porojen nopeudessa, ja jos silloin ei luontaista vikkelyyttä löydy, koetaan ankaralla kurilla ja säilyttämisellä saada ajokkaasta luonnotonta nopeutta. Pitkillä matkoilla huonolla kelillä ei aina muisteta sitä pientä voimamäärää, mikä porolla on. Monta kertaa uupuu se tielle eikä ankarimmasta kurista huolimatta jaksaa enää lähteä liikkeelle. Pois, poromiehet, liika kiire! Elkkää ajako pitempiä päivämatkoja kuin minkä ajokkaanne hyvin kestää, elkkääkä rankaisulla vaatiko ajokkaastanne enempiä kuin se jaksaa. Arvatkaa juhtanne voimamäärä elkkääkä vaatiko siltä yli voimain käyvää ponnistusta. Elkkää koskaan lohduttako itseänne sillä, että se on niin vähäarvoinen, ettei paljon merkitse, jos se tiellekin kaatuu. Se ei ole teille riittävä puolustus, jos teitä keran armottomuudesta syytetään.



Edellä on lyhyesti esitetty haitallisimmat epäkohdat poronhoidossa, epäkohdat, jotka silmiinpistävimmin ovat ristiriidassa inhimillisen katsantokannan kanssa, ja kaikkiin niihin on samalla koetettu ehdottaa sopivia muutoksia, jotka niin paljon kuin suinkin epäkohtia tasaisivat eivätkä kuitenkaan toisi niin suuria mahdollisuuksia tullessaan, että niiden käytäntöönpano ei kävisi laatuun. Voi hyvinkin sattua, että huolimatta valinnasta joku sittenkään ei vastaisi tarkotustaan, mutta muistettakoon, että työ tekijäänsä neuvo, kokeilu tuopi monesti parempia keinoja tullessaan, ja silloin pakosta joudutaan eteenpäin. Ja eteen-

päin on pakosta päästävä, sillä liian kauan on jo paikallaan seisty. Tämä ei enää ole ainoastaan muun maailman tuomio, siihen yhtyy jo lukuisa poromiesjoukkokin. Pääasia on vain, että saadaan vanhan hyljättävän tilalle uutta ja niin sopivaa, että siihen voidaan suostua.

Kun kerran yleinen mielipide on noussut vanhaa vastaan, ei siltä saa korviansa sulkea, sillä se ei tapahdu rankaisematta. Yleinen mielipide säätää lait ja muuttaa niitä ja se vielä pitää siitäkin huolen, että niitä noudatetaan. Siksi ei sitä voidakaan vaieten sivuuttaa. Mutta aina asiassa, joka parannuksia sietää, on hyödyllisempää ehtiä



ennen hätyyttävää pakkoa. Tiedätte, poromiehet, että poronhoidollakin on paljon vastustajia, on ankaria vihamiehiäkin, jotka eivät jätä mitään keinoa käyttämättä sitä sortaakseen. Huomaatteko, että kaikellaiset epäkohdat, varsinkin semmoiset, jotka hyvällä halulla saatetaan korjata, jos vain tahdotaan, ovat hyviä aseita vastustajainne käsissä; ne ovat tukipisteitä, joille he nojaavat koettaessaan elinkeinoanne kaataa. Eläinsuojelijat eivät ole vihamiehiänne, mutta jos te vastustatte heidän oikeutettuja vaatimuksiaan, ovat hekin varmasti asettuvat vastustajainne puolelle, ja se ei suinkaan olisi asiallenne eduksi. Täyttäkää taas heidän pyyntönsä,



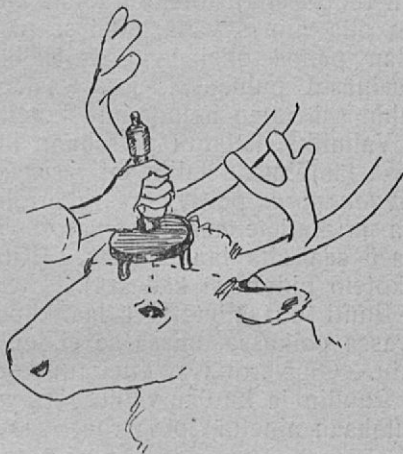
noudattakaa inhimillisiä velvollisuuksianne, ja he jättävät teidät rauhaan. Liittykää heidän joukkoonsa ja teillä on heidän joukkonsa ystävänä puolellanne ja olette sillä varmasti hankkineet mieleisellenne elinkeinolle monen monta lisä-ikävuotta.

## Pieniä neuvoja.

### Teurastaminen.

Jos teuras on iso, on se sidottava kiinni teurastusta varten. Sitten teurastaja astuu eläimen eteen vasemmalle puolelle, katsoo, ettei ole ihmisiä tai eläimiä eläimen takana. Vasemmalla kädellään hän tarttuu koneen piipusta kiinni ja asettaa koneen elukan päähän siten, että suu tulee sitä pistettä vastaan, joka saadaan, kun ajatellaan kahden viivan, jotka ovat vedetyt silmäkulman sisäpuolelta vastaavan sarven juureen, leikkaavan toisiaan.

Kun kone on asetettu eläimen otsaan, kierretään sulkulaitos oikealla kädellä kiinni ja lyödään samassa kädessä olevalla puunuijalla laukaisunupille.



### Ampumakoneen patroonan laitimisessa

on huomattava kolme eri seikkaa, jotka ovat tehtävät seuraavassa järjestyksessä:

- 1) Vanhan nallin vaihtaminen uuteen.
- 2) Ruudin pano.
- 3) Kuulan kiertäminen paikoilleen.

Jokaisessa uudessa kotelossa on jo valmiiksi asetettu nalli. Kun patroona on käytetty, on vanha nalli poistettava ja uusi pantava sijaan. Nallin poistamista varten otetaan tyhjä kotelo vasempaan käteen ja asetetaan se pohja ylöspäin esim. pöydän reunaan vasten. Oikeassa kädessä olevalla naskalilla pistetään nallin keskellä olevan syvennyksen pohjaan reikä ja väännetään sitten naskalilla nalli

pois. Silloin tulee näkyviin kotelon pohja ja 2 tai 3 siinä olevaa pientä ilmareikää. Naskalilla sitten poistetaan kaikki roskat pohjasta ja tarkastetaan että ilmareijät ovat auki, sitten työnnetään uusi nalli sisään. Ellei se silloin mene hyvin sisälle, voi parilla *kevyellä* vasaran lyönnillä ajaa sen syvemmällä. *Tämä on tietysti pantava ennen ruudin panoa.* Varottava on ettei kotelon pohjaa, vanhaa nallia poistettaessa, naskalilla vahingoiteta!

*Ruutia* pannaan koteloon pieniä eläimiä varren  $\frac{1}{4}$  koteloa. Hevosille, lehmille ja nuoremmille härille pannaan ruutia puoli koteloa ja viimein snurta, vanhaa härkää tapettaessa voi täyttää kotelon melkein kokonaan ruudilla, niin kuitenkin että kuula mahtuu hyvin sisälle.

Kun ruuti on kaadettu koteloon, väännetään kuula käsin (ei aseella) koteloon toista kierrettä myöten. Kuulan tulee olla niin syvällä, ettei se pääse liikkumaan. Ennen kuulan panoa olisi hyvä veitsellä raapia se osa kotelon sisäseinästä puhtaaksi, jota vastaan kuula tulee olemaan. Kuulan saa täten helpommin koteloon.

Valmiiksi ladatun patroonan kuulapuoli on sitten pistettävä lämpimään taliin tai rasvaan, niin että kuula *kokonaisuuudessaan* peittyi rasvakerroksella. Patroonaa ladataessa ja kuljettaessa on varottava, ettei tilapäiset kolahdukset saa sitä laukeamaan. (Kuulaa kiinni kierrettäessä on kotelo pidettävä kädessä).

Ruuti on säilytettävä laatikkoon suljettuna sellaisessa kuivassa paikassa, missä se ei joutu lasten eikä sivulisten käsiin. On varottava, ettei ruuti joudu tulen läheisyyteen.

Ruudin ja kuulan väliin *ei tarvitse* panna rohtimia eikä muutakaan ainetta, joten ruuti saa olla vapaana kotelossa.





